

УДК 371.134

Т.А. Газука

**МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО
НАВЧАННЯ ДО ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН**

**THE MODEL OF PROFESSIONAL TRAINING OF THE FUTURE
TEACHERS OF LABOUR TRAINING TO PROJECT ACTIVITIES IN
THE PROCESS OF STUDYING OF SPECIAL DISCIPLINES**

In the article on the basis of the system and personally-active approaches the model of preparation of teachers of labour training to project activities in the process of studying of special disciplines, which reveal features of structure, namely contains elements: objectives, tasks, components, content, conditions and the result of training.

Key words: *model, modelling, preparation of future teacher of labour training, the project activities.*

**МОДЕЛЬ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТРУДОВОГО
ОБУЧЕНИЯ К ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ
СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН**

В статье на основе системного и личностно-деятельностного подходов обоснована модель подготовки учителей трудового обучения к проектной деятельности в процессе изучения специальных дисциплин, которая раскрывает особенности структуры, а именно содержит элементы: цели, задачи, компоненты, содержание, условия и результат подготовки.

У статті на основі системного і особистісно-діяльнісного підходів обґрунтовано модель підготовки вчителів трудового навчання до проектної діяльності у процесі вивчення спеціальних дисциплін, яка розкриває

особливості структури, а саме містить елементи: мету, завдання, компоненти, зміст, умови та результат підготовки.

Ключові слова: *модель, моделювання, підготовка майбутнього вчителя трудового навчання, проектна діяльність.*

Актуальність проблеми дослідження. Навчальна програма з трудового навчання учнів загальноосвітньої школи, побудована на засадах проектно-технологічної діяльності, що передбачає послідовне включення учнів у всі етапи цілісного процесу проектування і виготовлення виробів у зв'язку з цим необхідно підготувати відповідного вчителя трудового навчання, який буде володіти необхідним теоретичним матеріалом та мати практичний досвід проектної діяльності. Проблема дослідження ефективності підготовки майбутніх учителів трудового навчання до проектної діяльності у процесі вивчення спеціальних дисциплін вимагає необхідність побудови моделі вищезазначеної підготовки.

Тому, **мета даної роботи** полягає у обґрунтуванні побудови моделі підготовки майбутніх учителів трудового навчання до проектної діяльності у процесі вивчення спеціальних дисциплін.

Загальне визначення поняття «модель», яке використовується у багатьох галузях науки, це штучно створений зразок у вигляді схеми, фізичних конструкцій, знакових форм або формул, який подібний до об'єкта чи явища, що досліджується, відображає і відтворює у більш спрощеному вигляді структуру, властивості, взаємозв'язки і відносини між елементами цього об'єкта [6]. У праці Н.В. Кузьміної під моделлю знаходимо штучно створене для вивчення явище (предмет, процес, ситуацію, і т.д.), аналогічне іншому явищу (предмету, процесу, ситуації і т.д.), дослідження якого ускладнене або взагалі неможливе [8]. С.С. Вітвицька дотримується поглядів, що модель завжди виступає як аналогія і є проміжною ланкою між висунутими теоретичними положеннями та їх перевіркою у реальному педагогічному процесі [5, с.31].

Педагогічне моделювання у ВНЗ як складне явище має дві найважливіші сторони: сутнісну та змістову. Сутність педагогічного моделювання – це метод наукового проектування і всебічного дослідження моделей професійної діяльності тих, хто навчається, змісту навчання, організаційних форм освітнього процесу, навчальних ситуацій і явищ з метою їх всебічного вивчення і оптимізації. Зміст педагогічного моделювання включає основні складові: організаційно-управлінська (моделювання структури і змісту освітнього процесу); навчальна (моделювання як засіб навчальної діяльності); науково-дослідницька (моделювання як засіб наукового і навчального дослідження) [4].

У педагогіці моделюють як зміст освіти, так і навчальну діяльність. Моделювання навчального процесу передбачає побудову системи, яка функціонує аналогічно процесу, що досліджується у тих чи інших частинах, методів, засобів і форм навчання, змісту предметів, що вивчаються тощо. Усе це здійснюється на основі порівняння існуючого і запропонованого нового [1, с.297]. Ще однією важливішою вимогою до моделі є її відтворюваність, що виконується таким чином: педагогічна система, яка сприяє формуванню ознак, що закладені в оптимальній моделі діяльності професіонала, виконує функцію навчання основам професійної майстерності [8].

Моделюючи процес підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до проектної діяльності в процесі вивчення спеціальних дисциплін, нам необхідно вивчити структуру і функції даного процесу. Для моделювання такого процесу потрібно визначити підхід, який відобразить загальний зв'язок взаємопов'язаних явищ і процесів оточуючої дійсності. Таким підходом є системний підхід, це загальнонауковий метод аналізу будь-якого педагогічного явища. Існує багато визначень щодо поняття «система», але загальним є той, що система представляється як множина взаємопов'язаних елементів, утворюючих стійку єдність і цілісність, яка володіє інтегральними властивостями і закономірностями. Тому педагогічну систему можна визначити як множину взаємопов'язаних структурних і

функціональних компонентів, підпорядкованих цілям виховання, освіти і навчання підростаючого покоління і дорослих людей [8].

Ми будемо вбачати процес підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до проектної діяльності в процесі вивчення спеціальних дисциплін як систему, яка полягає у тому, що будь-який освітній аспект, предмет, процес, явище необхідно розглядати як деяке освітнє середовище [9]. Відмітимо, що в процесі такого моделювання є обов'язковим врахування культури особистості (моральної, естетичної, проектної та інших), вона є частиною системи, яка не може бути автономною. Зміни, які відбулися останнім часом в освіті, приводять до визначення загальних принципів її реформування. Реалізація цих принципів передбачає зміну самого освітнього процесу, а саме: інтеграція всіх виховуючих сил суспільства, органічна єдність школи та інших спеціальних інститутів з метою виховання підростаючого покоління; гуманізація – підсилення уваги до особистості кожної людини як вищої соціальної цінності суспільства, установка на формування особистості з високими інтелектуальними, моральними і фізичними якостями; диференціація та індивідуалізація, створення умов для повного прояву і розвитку здібностей кожного учня або студента; демократизація, створення передумов для розвитку активності, ініціативи і творчості студентів і викладачів, зацікавлена взаємодія викладачів та студентів [7, с.54]. Зазначимо, що навчання побудоване на основі проектної діяльності відповідає цим принципам.

Системний підхід усе частіше розглядається одночасно з діяльнісним та особистісним. Визначаючи особистісно-діяльнісний підхід як єдність його особистісного і діяльнісного компонентів, зазначимо, що перший співвідноситься з особистісно-орієнтованим (Є.В. Бондаревська, В.В. Сериков, І.С. Якіманська) підходом. Особистісний підхід, у широкому значенні передбачає, що всі психологічні процеси, якості і стани мисляться як такі, що належать конкретній людині [7, с.75]. Принцип особистісного підходу окреслює положення учня або студента у виховному процесі і

вимагає визнати його активним у виховному процесі [2]. Особистісно-діяльнісний підхід у своєму особистому компоненті передбачає, що у центрі навчання знаходиться той, хто навчається, – його мотиви, цілі, його неповторний психологічний склад, тобто учень, студент як особистість [7, с.76]. Для того щоб відшукати себе, індивідууму необхідно вибрати і вибудувати власний світ цінностей, увійти у світ знань, оволодіти творчими способами вирішення наукових і життєвих проблем, відкрити рефлексивний світ власного «я» і навчитися управляти ним [3]. Діяльнісний компонент у загальнопедагогічному розумінні полягає в положенні про суб'єкт – суб'єктне ставлення викладача і студента та активності студента.

Аналіз педагогічних джерел переконує, що проектне навчання є особистісно-орієнтованим та розвиваючим, забезпечує умови для ефективної підготовки майбутнього спеціаліста як суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності, зацікавленого у самозміні, здатного до неї. Також будемо враховувати орієнтацію освіти на гуманістичну педагогічну взаємодію, а саме: діалогову, творчу, особистісну й індивідуальну. Це забезпечує не просто передачу знань студентам, але й формування необхідних на сьогодні професійних здібностей і якостей особистості.

Сьогодні необхідно створювати такий освітній простір, який би міг забезпечити можливість розвитку і виявлення творчої активності студентів. Методологічні основи розвиваючого навчання можуть бути представлені в такому вигляді: засвоєння знань, умінь і навичок мети освіти можна представити як засіб розвитку здібностей; на зміну «суб'єкт-об'єктної» взаємодії приходить взаємодія співпраці, взаємодопомоги, коли викладач для студента є координатором, радником; студент стає суб'єктом свого власного розвитку, розглядається як самоцінна особистість; стереотипне відтворення студентами стандартного мінімуму готових знань змінюється на проектування й організацію освітнього простору, що сприяє формуванню творчої активності студентів.

Аналізуючи підготовку майбутніх учителів трудового навчання, відмітимо, що здійснюється вона різними способами, перш за все, підготовка ведеться в процесі вивчення навчальних дисциплін, передбачених навчальним планом. Це цикл гуманітарних та соціально-економічних дисциплін та цикл фахової підготовки, який поділяється на три частини. До інваріантної частини входять дисципліни, які залишаються незмінними на даному ступені; до варіантної – дисципліни, характерні лише для даної спеціалізації; до вибіркової – дисципліни, що обираються вищим навчальним закладом та студентами. Кожна спеціалізація включає набір відповідних дисциплін. При визначенні переліку предметів, які увійшли до навчального плану визначалось, яку роль має відігравати кожен з них у підготовці майбутнього вчителя до виконання своїх професійних функцій, і відповідно до цього відводилось йому місце [10]. Дисципліни різних циклів можуть вирішувати певні задачі з підготовки майбутніх учителів трудового навчання.

У процесі вивчення спеціальних дисциплін («Текстильне матеріалознавство», «Спеціальний малюнок», «Технологія швейного виробництва», «Моделювання і конструювання швейних виробів», «Практикум у навчальних майстернях», «Обладнання швейного виробництва» тощо) є можливим: забезпечити студентів знаннями з основ проектування; закласти основи творчої діяльності; сформувати вміння здійснювати конструювання та моделювання; підвищити графічну значимість; сформувати вміння аналізувати конструкцію, вузли та способи технологічної обробки майбутніх виробів; дати знання з техніки і технології обробки різних матеріалів; дати вміння організувати навчально-матеріальну базу з обробки матеріалів; виробити вміння виконувати проектні і конструкторські розрахунки; розвинути уявлення про основи економіки і організації сучасного виробництва; ати знання з основ безпеки праці. Велику роль у підготовці майбутніх учителів трудового навчання до проектної діяльності можуть відігравати курсові, бакалаврські та дипломні роботи.

Проведений аналіз підтвердив, що провідне місце у підготовці майбутнього вчителя трудового навчання до проектної діяльності займає

цикл спеціальних дисциплін, вони сприяють формуванню знань та вмінь, які необхідні при виконанні проекту і набуттю досвіду проектної діяльності.

Спираючись на основні положення вищезазначених підходів, розглядатимемо процес підготовки вчителів трудового навчання до проектної діяльності у процесі вивчення спеціальних дисциплін як складний процес отримання і використання комплексу проектних знань, умінь та навичок, формування проектних якостей, необхідних майбутньому вчителю трудового навчання для здійснення професійно-педагогічної проектної діяльності, який можливий на основі дотримання певних педагогічних умов. На рис 1 представлено модель підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до проектної діяльності в процесі вивчення спеціальних дисциплін. Модель підготовки розкриває особливості структури цього процесу та її елементів, прогнозує дії та процеси. Структурними компонентами моделі є: соціальне замовлення; мета підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до проектної діяльності у процесі вивчення спеціальних дисциплін; завдання підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до проектної діяльності у процесі вивчення спеціальних дисциплін; компоненти підготовки; зміст підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до проектної діяльності;

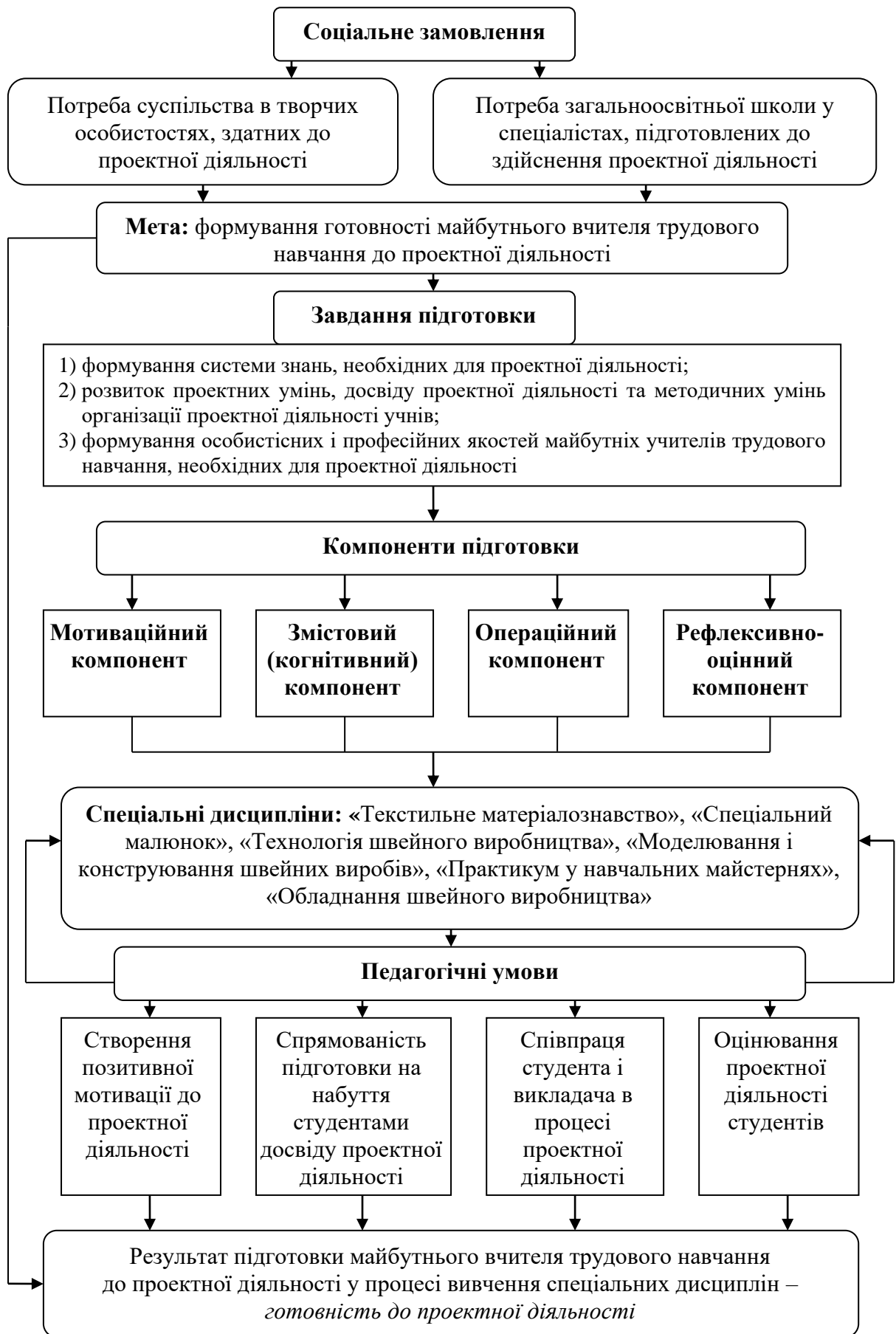

Рис. 1. Модель підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до проектної діяльності в процесі вивчення спеціальних дисциплін.

педагогічні умови формування в майбутніх учителів трудового навчання знань, умінь і навичок з проектної діяльності; результат.

Отже, підготовка майбутнього вчителя трудового навчання до проектної діяльності у процесі вивчення спеціальних дисциплін буде ефективною за умов дотримання правильного моделювання навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Архангельський С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы. Учеб.-метод. пособие. / С.И. Архангельський. – М.: Высш. школа, 1980. – 368 с.
2. Бондаревская Е.В. Гуманистическая парадигма личностно ориентированного образования / Е.В. Бондаревская // Педагогика. – 1997. – №4. – С.11–17.
3. Бондаревская Е.В. Ценностные основания личностно ориентированного воспитания / Е.В. Бондаревская // Педагогика. – 1995. – №4. – С.29–36.
4. Буланов И.В. Основы педагогического моделирования образовательного процесса в вузе / И.В. Буланов // Социология образования. – 2007. – №7. – С. 32-37.
5. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою магістратури / С.С. Вітвицька. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
6. Дахин А.Н. Педагогическое моделирование: сущность, эффективность и... неопределённость» / А.Н. Дахин // Педагогика. – 2003. – №4. – С. 21–26
7. Зимняя И.А. Педагогическая психология: Учебник для вузов / И.А. Зимняя. – М.: Издательская корпорация «Логос», 1999. – 384 с.
8. Кузьмина Н.В. Методы системного педагогического исследования. Учебное пособие / Н.В. Кузьмина. – Л., 1980. – 172 с.
9. Сериков Г.Н. Качество подготовки специалистов в вузах и оптимизация обучения / Г.Н. Сериков-Челябинск: ЧПИ, 1982. – 214 с.
10. Тхоржевський Д.О. Методика трудового та професійного навчання: Підручник для вузів. – 4-те вид., переробл. і доп. / Д.О. Тхоржевський. – К.: РННЦ „ДІНІТ”, 2000. – 248 с.